

NOVES INSCRIPCIONS LLATINES DE SEGORBE, ONDA I FORCALL

FERRAN ARASA GIL
JOAN VICENT CAVALLER

1) Segorbe

Inscripció apareguda l'any 1972 en derrocar la casa n.º 1 del carrer "Celtiberos", en els fonaments de la qual estava encastada. Es conserva en la Masia de Rivas (Altura), propietat del Dr. M. Quixal Giménez, de Segorbe, a l'amabilitat del qual devem el poder haver-la estudiat.

Es tracta d'un bloc de pedra calcària blava, les dues mesures visibles del qual són 44/32 cm. En l'actualitat es troba encastada sota una pica d'aigua, en el pati de la masia, en bon estat de conservació. La seua profunditat, segons notícia del Dr. Quixal, és d'uns 20 cm., i les superfícies actualment ocultes estan senzillament desbastades, a diferència de la cara inscrita, que es presenta finament treballada (Làmina I).

*L(ucius) Aemilius
Silanus ann(orum) LXX.
L(ucius) Aemilius Aemi
lianus ann(orum) XL.*

La incisió és poc profunda i prou acurada. L'altura de les lletres és bastant irregular, oscil·lant entre 5'4 i 3'8 cm. No hi han senyals d'interpuncions. Alguns esborraments a la banda esquerra del text afecten algunes lletres, part de les quals ha desaparegut. La part inscrita representa aproximadament dues tercers parts de la superfície total, trobant-se el terç inferior buit. En Sagunt, inscripcions d'aquestes característiques, amb fórmula senzilla i el difunt en nominatiu, es daten cap a finals del segle I d. e.¹

El gentilici *Aemilius* és freqüent en la part sud del *Conuentus Tarraconensis*, estant prou documentat en Sagunt i el seu territori². Pel que fa al cognomen *Silanus*, en Sagunt apareix una volta en el nom d'un senador (CIL II 3838)³. Respecte d'*Aemilianus*, en Jérica tenim un *L. Aemilius L. f. Gal. Aemilianus* (CIL II 3992).

Aquesta inscripció degué ser replegada dels camps pròxims a la ciutat, essent aprofitada per a la construcció d'una casa. Amb ella, el nombre d'inscripcions llatines de Segorbe puja a quatre, si exceptuem la n.º 109 de la recopilació de Ripollès, evidentment falsa⁴.

2) Onda

Inscripció trobada per Anna del Moral l'any 1977 en la partida de Capamantos, al final del Barri de la Moreria, en un ribàs de séquia⁵. Es tracta d'un fragment de placa de pedra calcària

¹ F. BELTRÁN LLORIS, *Epigrafia latina de Saguntum y su territorio*, Serie de Trabajos Varios del S.I.P., n.º 67, pp. 337-338, Valencia, 1980. El grup VII es caracteritza precisament pel nom del difunt en nominatiu i la presència de l'édat. Per altra banda, Beltrán inclou amb certa seguretat la zona de Segorbe en el *territorium* del municipi saguntí (p. 359).

² F. BELTRÁN LLORIS, *Epigrafia latina de Saguntum y su territorio*, citat, replega 28 casos. En Segorbe coneixem una *Aemilia* (CIL II 3983), però estranyament apareix com a cognomen.

³ F. BELTRÁN LLORIS, *Epigrafia latina de Saguntum y su territorio*, citat, n.º 39, pp. 52-53: --[Silano [---] Iusto An[tonio] Cn. Lep[ido]--]; és l'únic *Silanus* de Sagunt.

⁴ P. P. RIPOLLES ALEGRE: *Sinopsis de Epigrafia latina castellanense*, Cuadernos de Prehistoria y Arqueología Castellonense, 3, n.º 109, p. 262, Castellón, 1976, i F. BELTRÁN LLORIS, *Epigrafia latina de Saguntum y su territorio*, citat, n.º A.8, p. 318. Aquesta inscripció apareix citada per primera vegada per Escolano, qui probablement la replega de Llansol de Romaní. Posteriorment la citen Diago, Cean i Cortés. Vore al respecte, l'excel·lent treball de P. BELTRÁN VILLAGRASA, *Segobriga*, Obra Completa, I, Monografías Arqueológicas, 11, pp. 835-860, Zaragoza, 1972. Cal incloure-la en la sèrie d'arguments artificiosos creats pels erudits i l'església, per a demostrar la identificació de Segorbe amb la *Segobriga* de les Fonts Clàssiques.

⁵ Una primera notícia d'aquesta inscripció en G. ALFÓLDY, *Los Baebii de Saguntum*, Serie de Trabajos Varios del S.I.P., n.º 56, n.º 61, p. 35, Valencia, 1977.

grisa, les mesures de la qual són 21 / 11'5 / 4'5 cm. (Làmina II).

---]Baebio C [---]

[---] a t [---

La incisió és profunda, i les lletres presenten una altura regular de 4'4 cm. L'última lletra de la primera línia apareix trencada, igual que les tres que es veuen de la segona, de les quals, les dues primeres són identificables amb una a i una t.

Aquesta inscripció —datable segons Alföldy en els segles I-II d. e.— va aparèixer no molt lluny a la partida de Sonella, on s'han trobat restes romanes i medievals i una altra inscripció llatina⁶. A Onda ja coneixem una Baeb[ia Bae]biana (CIL II 4036)⁷.

3) Forcall

Inscripció apareguda l'any 1978 en terres del Mas de Sebastiana, a la vora dreta del seu camí d'accés, al Nord de la Moleta de Libori i prop d'aquesta. Es conserva en el domicili del propietari del mas, Manuel Carbó Puig, de Forcall, a l'amabilitat del qual, i d'En Josep Eixarch Frasno, que ens va proporcionar la notícia, devem el poder haver-la estudiat.

Es tracta del fragment superior dret d'una placa rectangular de pedra calcària gris-blavenca, les mesures de la qual són 25 / 28 / 9 cm. La incisió és poc profunda i molt acurada, presentant les lletres una altura regular de 5'2 cm. Les interpuncions són estelades, amb tres radis (Làmina III).

[---]s P(ubli) f(ilius)

[---]panus

[---]a G(ai) f(ilia)

[---] ux̄o[r.]

- Lín. 1.ª: la primera lletra es correspon a la darrera del gentilici, al qual antecidiria el prenom abreviat, probablement *Publius*.
- Lín. 2.ª: les cinc lletres conservades són la part final del cognomen, davant del qual podria anar la tribu.
- Lín. 3.ª: podria faltar l'edat del difunt, apareixent l'última lletra del gentilici de la dona del difunt i dedicant, i la filiació d'aquesta.
- Lín. 4.ª: hi faltaria el cognomen de la dona, apareixent el seu grau de parentesc amb el difunt, en nominatiu, del qual queda la part superior de les tres primeres lletres.

Amb açò tenim que la part esquerra que falta de la inscripció no tindria, probablement, més de 35 - 40 cm., i el text estaria format per les quatre línies conservades; les mesures de la inscripció completa serien, doncs, d'uns 70 / 40 cm.

El prenom *Publius* no és freqüent en aquesta zona, apareixent en algunes ocasions a Sagunt. Pel que fa al cognomen que apareix en la segona línia, acabat en *-panus*, pot correspondre —sobre dades del CIL— a *Campanus*, *Hispanus* i *Ripanus*, dels quals el tercer és molt escàs. *Campanus* és un etnònim originat a Campània, testimoniat sobre tot entre homes lliures; en Hispània és poc freqüent, apareixent de forma molt dispersa⁸, en Sagunt hi ha un personatge amb aquest cognomen (CIL II 3860)⁹. *Hispanus*, etnònim provinent d'Hispània, és també propi d'homes lliures, apareixent sobre tot en la Península, també de forma dispersa, i en cap ocasió associat al prenom *Publius*¹⁰; en Sagunt hi ha un senador amb aquest cognomen (CIL II 3839)¹¹.

Per la presència de la filiació i per la fórmula senzilla, amb el difunt en nominatiu, la inscripció podria ser de la segona meitat del segle I o de la primera del II d. e.¹²

6 B. RULL VILAR, *Noticario histórico de Onda*, p. 31, Onda, 1967.

7 Prenem la lectura de G. ALFÖLDY, *Los Baebii de Saguntum*, citat, n.º 60, p. 35.

8 I. KAJANTO, *The Latin Cognomina*, *Commentationes Humanarum Litterarum*, XXXVI, 2, p. 190, Helsinki, 1965.

9 F. BELTRÁN LLORIS, *Epigrafia latina de Saguntum y su territorium*, citat, n.º 58, pp. 73-74: C. Licinio / Q. f. Gal. / Campano.

10 I. KAJANTO, *The Latin Cognomina*, citat, p. 199.

11 F. BELTRÁN LLORIS, *Epigrafia latina de Saguntum y su territorium*, citat, n.º 40, pp. 53-54: [...] o L. f. Gal. Hispano [---] Pompeio Marcell[o].

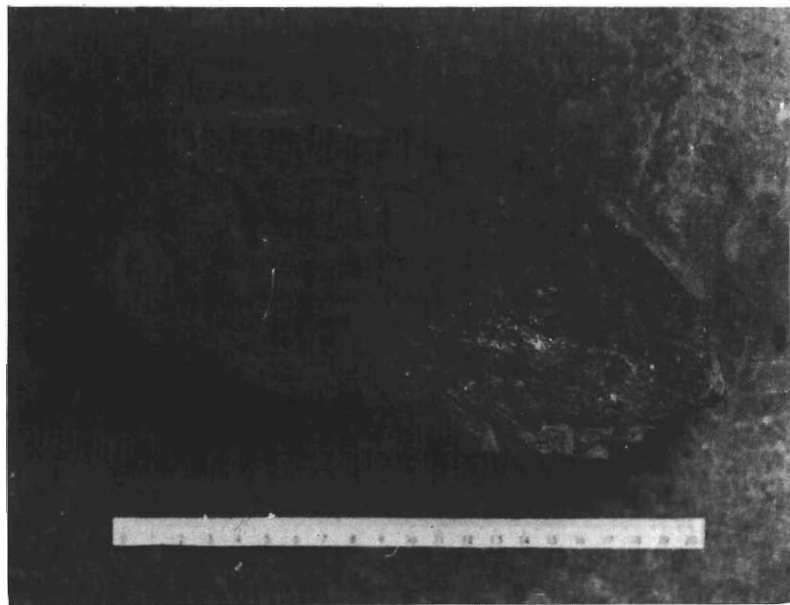
12 F. BELTRÁN LLORIS, *Epigrafia latina de Saguntum y su territorium*, citat, pp. 338-339. Per les seues característiques podria relacionar-se amb el grup VIII, que presenta en alguns casos el nom del difunt en nominatiu, la filiació, i el dedicant concordant amb aquell.

L A E M I L I V S
S I L A N V S A N N L X X
L A E M I L I V S A E M I
L I A N V S A N N X L

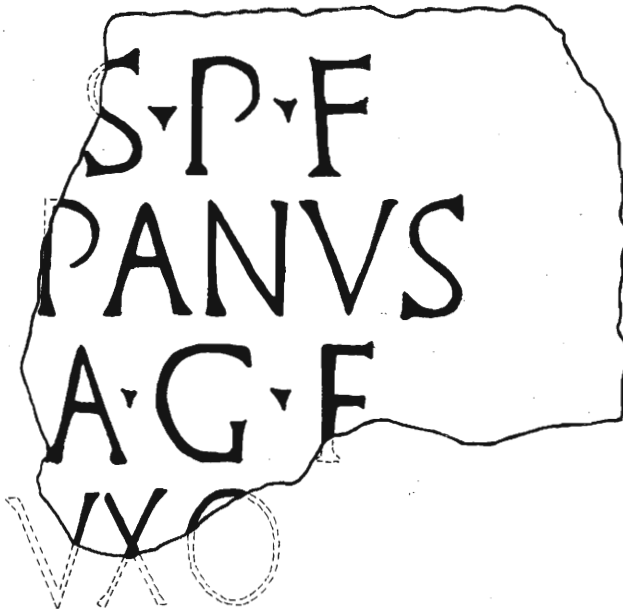
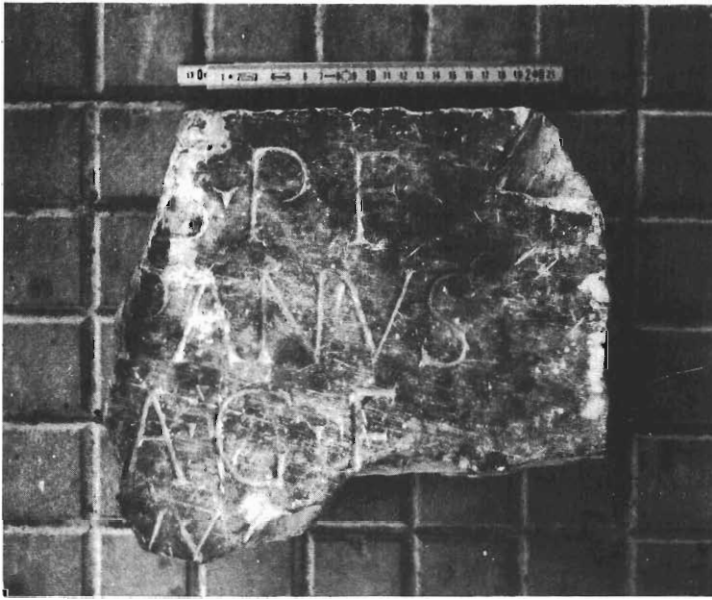
Inscripció de Segorbe.

LÀMINA II

Inscripció d'Onda.

LÀMINA III

Inscripció de Forcall.